

Anotace: SPSS pro Windows, verze 6

Výhody Windows již oceňují i ti nejkonzervativnější uživatelé počítačové techniky. Mnozí z nich změnili svůj názor na toto uživatelské rozhraní právě při práci s SPSS pro Windows, verze 5. Systém s obsahem SPSSX, s rychlostí, která si nezádá se salovým počítačem a s ještě podstatně jednodušším ovládáním než SPSS/PC+, je velmi oblíben a je používán jak na opakované a rutinní, předem připravené výpočty a tabulace, tak pro hlubší a speciální analýzy dat. Verze 6 přichází po jednom roce života SPSS pro Windows. Přináší podstatné novinky a podstatná rozšíření. Především s ní přichází čtyři další moduly: Trends (časové řady), Chaid (hierarchický logitový rozklad variability nominálního nebo ordinálního kategorizovaného znaku), MapInfo (zobrazování dat v tematických mapách) a QI Analyst (sledování, zobrazování a kontrola statistických procesů, který bude využíván především pro kontrolu jakosti a pro monitorování vývoje a průběhů opakovaných záznamů a měření: ekologie, nemocnice, sklady, bankovníctví). Velké změny nalezneme v modulu Base, který poskytuje zcela nové možnosti práce. Novinky a doplňky šesté verze:

1) ODBC (Open Data Base Connectivity) je jeden z nových standardů firmy Microsoft, který umožňuje rychlé a bezproblémové přechody v heterogenním prostředí relačních a nerelačních databází a různých uživatelských programů. ODBC je jádrem MS WOSA (Microsoft Windows Open Service Architecture) a poskytuje univerzální a neutrální přístup k datům a programům nejrůznějších typů. SPSS nyní umožňuje svým uživatelům využít veškeré výhody ODBC a přebírat veškerá data odpovídající této normě. Jeho prostřednictvím lze navíc řídit vnější programy v jazyku C a ve Fortranu (viděl jsem také ale prezentovány programy v jazyku Basic, aniž tato možnost byla ohlášena) a makra vnějších aplikací v rámci Windows (např. Excelu) z menu SPSS, kam mohou být vřazeny. Takové aplikace je možné vyvolat, aniž opustíme SPSS. Do menu je možné zařadit také vlastní SPSS makra založená na maticovém jazyku obsaženém v modulu Advanced Statistics. Tato nová možnost velmi zefektivní práci stálým uživatelům SPSS, kteří používají různých speciálních programů nebo potřebují provést některé analytické mezikroky.

2) Tři skupiny nových grafů:

- statistické - diferenční, se standardní chybou, max-min, rozpětí;
- kontrola kvality a monitorování procesů - Paretovy grafy, klouzavé průměry, různé varianty sloupcových grafů, grafy počtu výskytů jevů v čase;
- diagnostické a explorační grafy - grafy případů a časových řad, normální grafy, autokorelační a parciální autokorelační grafy, korelační funkce.

Rozšiřují se možnosti tisku grafů (tisk v produkčním módu) a jejich vybavení.

3) Pro statistiky-profesionály byly transformační možnosti doplněny o 58 statistických funkcí v šesti typech:

- a) kumulativní distribuční funkce pro spojitě veličiny (pro rozložení beta, Cauchyho, Chi-kvadrát, exponenciální, F, gamma, Laplaceovo, logistické, logaritmicko-normální, Paretovo, rovnoměrné, t, Weibullovo),
- b) inverzní distribuční funkce (pro všechna uvedená spojitá rozložení),
- c) náhodné proměnné (ze všech uvedených spojitých rozložení),

- d) kumulativní distribuční funkce pro diskrétní veličiny (pro rozložení Bernoulliho, binomické, geometrické, hypergeometrické, negativně binomické, Poissonovo),
- e) náhodné proměnné (ze všech uvedených diskrétních rozložení),
- f) necentrální distribuční funkce (pro rozložení beta, chí-kvadrát, F, t).

Toto doplnění již tak dost bohaté palety různých funkcí umožní aplikaci speciálních matematicko-statistických modelů v sociologii, geografii, ekologii a mnoha dalších oborech. I když v našich sociálních vědách tyto funkce nemají tradiční aplikace, neboť používaná metodologie zůstává pouze na naivní pragmatické (a často amatérsky průhledné) úrovni, jde o podstatné obohacení možností, které uvítají zejména statistikové. Stojí však jistě za zamyšlení, proč SPSS tyto funkce do systému zařadila (SPSS je známa tím, že systém rozšiřuje především na základě požadavků a zpětné vazby od uživatelů).

- 4) Do programu byla zařazena nová procedura SORT, která je podstatně rychlejší a redukuje potřebu pracovního místa až o 87 %.

- 5) Statistické možnosti se rozšiřují také v jednotlivých procedurách.

- rozšíření nalezneme v regresní analýze, kde lze ve výstupech volit pořadí koeficientů v rovnici a kde je možno využívat grafiku; do Professional Statistics (z původního umístění v Trends) byly přefazeny metody vážených nejmenších čtverců a metoda dvoukrokových nejmenších čtverců, pomocí nichž lze analyzovat časové řady, ale které mají také značně širší použití;
- v analýze uspořádané statistické řady (procedura EXAMINE) je možné vyžádat intervaly spolehlivosti;
- pro analýzu časových řad jsou k dispozici rychlá Fourierova transformace a funkce pro využití sousedních pozorování při vyhlazení dat, průměrování a diferencování;
- v modulu Advanced Statistics je zařazeno nové dialogové okno pro analýzu opakovaných měření (procedura MANOVA);
- možnost interpolovat chybějící data.

- 6) Rozšiřují se možnosti editace a popisu výstupů (hlavičky, totály a sumáře). Data Editor umožňuje vidět data kdykoliv si to uživatel přeje, při výběru případů pro analýzu jsou vynechané případy označeny škrtnutím čísla. Dialogové boxy pro ukládání a vyvolávání dat byly změněny tak, aby byly blíže ke standardům Microsoftu. Procedury mohou být snadno deinstalovány a reinstalovány, aby se šetřilo místo na disku.

Separovaně lze získat také nově vyvinuté vybavení programátorů OEM (original equipment manufacturer) kit pro nezávislý vývoj software, do něhož lze vnořit plnou funkčnost SPSS pro Windows verze 6. Jednotlivé rutiny SPSS (statistické, řízení dat, grafy, reportování) mohou být (s celou svojí výbavou) použity v jiných programech pro Windows, včetně uživatelského rozhraní, k rychlému sestavení programu pro určitý účel a k doplnění stávajících programů.

Nová verze svým rozšířením jistě příznivce SPSS nezklame. Má mnoho nového, mnoho lepšího, a zůstává stejně snadno ovladatelná jako verze předešlá. Doporučuji.